

Het duurde enkele uren voordat de opwinding tot de hogere Duitse autoriteiten doordrong; was dat eenmaal het geval, dan gaven zij instructie, hetzij aan de *Wehrmacht*, hetzij aan de *Feldgendarmarie*, hetzij aan de *Ordnungspolizei* om er onmiddellijk patrouilles op uit te sturen die, in strijd eigenlijk met de voorschriften van de 'Uitzonderingstoestand', eerst enkele schoten in de lucht moesten afgeven om de menigte tot bedaren te brengen. In talrijke steden trokken die patrouilles in de middag rond. In Rotterdam begon dat al om half twee, elders misschien iets later. Dan ging ook vaak de Nederlandse politie er toe over, de burgerij aan te manen, zich van voorbarig feestvertoon te onthouden. Dat de wilde geruchten onjuist waren geweest, werd aan het einde van de middag of het begin van de avond vermoedelijk wel allerwege beseft. Toen konden zich ook geen menigten meer verzamelen; men moest om acht uur binnen zijn en wie nog een krant ontving, las daarin dat elke samenscholing van meer dan vijf personen onmiddellijk onder vuur zou worden genomen.

★

Snel hadden op die dinsdag de harten geklopt van nagenoeg alle Nederlanders, sneller misschien nog de harten van diegenen onder hen die zich persoonlijk door de bezetter bedreigd wisten: de onderduikers en de illegale werkers. In talrijke illegale groepen stelde men zich in op een spoedig einde van de werkzaamheden die men in het verborgene had uitgevoerd en die men, wilde men ze voortzetten, in alle openlijkheid zou kunnen bedrijven. De *Vrij Nederland*-groep had enkele dagen tevoren al een folder laten drukken die aangaf, bij welk adres in Amsterdam men zich als abonnee kon opgeven en hoe men het abonnementsgeld kon betalen ('postbus 30, telefoon 33692, giro 135176'). Daags voor Dinsdag liet de centrale leiding voorts een instructie drukken 'aan onze provinciale, regionale en stedelijke medewerkers'¹ waarin dezen opgewekt werden ('de dag der bevrijding is zeer nabij!') een radioluisterdienst te organiseren teneinde de parolen welke door de *BBC* en *Radio Oranje* zouden worden verspreid, te stencillen; waren er medewerkers van *VN* die met allerlei vormen van sabotage de bewegingen van de vijand wilden hinderen, dan moesten dezen armbanden krijgen met het woord

¹ Exemplaar in (RvO) Collectie-*Vrij Nederland*.